

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi
The Journal of International Turkish Language & Literature Research

|| Sayı/ Issue 7 (Nisan/ April 2022), s. 209-224.
|| Geliş Tarihi-Received: 23.02.2022
|| Kabul Tarihi-Accepted: 08.04.2022
|| Araştırma Makalesi-Research Article
|| ISSN: 2687-5675
|| DOI: 10.51531/korkutataturkiyat.1077774

Yusuf Nûrî Efendi'nin Farsça Manzum Kırk Hadisi

The Forty Hadiths of Yusuf Nuri Efendi in Persian Verse

Çetin KASKA*

Öz

Peygamber efendimizin sözlerinden ibaret olan hadislerden kırk tanesinin bir araya getirilmesiyle oluşan kırk hadis, Arapçada erbain-erba'ün, Farsçada çihl-çihil olarak telaffuz edilmiş ve Türkçede kırk hadis adıyla isimlendirilmiştir. Ahlakî, öğretici, dinî, sosyal ve edebî özellikleriyle İslâmiyet'in hayat ve dünya görüşünü beyan eden kırk hadislerin ortaya çıkmasındaki başlıca neden, "Her kim benim hadislerimden kırk tanesini öğrenip, başkalarına da öğretirse, kıyamet gününde Allah onu bilginler ve fakihler arasında diriltsin" mealindeki bir hadistir. Kırk hadisler Kur'ân'ın faziletleri, İslâm'ın şartları, tasavvufa dair mevzular, beldelerin faziletleri, Hz. Peygamber ve ashâbı, hayatın toplumsal ve ahlakî yönleri, mizah, tıp, ilim, siyaset gibi hususları içine alacak şekilde derlenmiştir. Türk, Arap ve Fars edebiyatında çok sayıda manzum, mensur, manzum-mensur kırk hadis kaleme alınmıştır. Türk edebiyatında Türkçe manzum kırk hadislerin yanı sıra Farsça manzum kırk hadisler de yazılmıştır. Nitekim İdris-i Bitlisi, Uzun Firdevsi ve İznikli Selâmî gibi şairlerimiz Farsça manzum kırk hadis yazmıştır. Mollâ Câmî'yi örnek alıp Farsça manzum kırk hadis yazan şairlerimizden biri de Yusuf Nûrî Efendi'dir. Nûrî'nin Farsça manzum kırk hadis tercümesi mensur bir mukaddime ve kırk hadisin ikişer beyitlik kıt'alarla tercümesinden oluşmaktadır. Bu çalışmada Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Lala İsmail Koleksiyonu'nda bulunan (nr. 31, 1b-9b) Nûrî'nin 953/1585 tarihli Farsça manzum kırk hadis tercümesi ilk defa ele alınacak, eserin Farsçası yazılacak ve Türkçe tercümesi yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yusuf Nûrî Efendi, kırk hadis, manzum kırk hadis, Farsça kırk hadis.

Abstract

Forty hadiths, which were formed by bringing together forty hadiths of our Prophet, were pronounced as erbain-erba'un in Arabic, çihl-çihil in Persian and were named forty hadiths in Turkish. The main reason for the emergence of forty hadiths describing the life and world view of Islam with their moral, didactic, religious, social and literary features is the meaning of "Whoever learns forty of my hadiths and teaches them to others, may Allah resurrect him among scholars and jurists on the Day of Judgment" it is a hadith. Forty hadiths have been compiled to include the virtues of the Qur'an, the conditions of Islam, the subjects of mysticism, the virtues of the cities, the Prophet and his Companions, the social and moral aspects of life, humor, medicine, science, and politics. Many verse, prose, verse-prose forty hadiths were written in Turkish, Arabic and Persian literature. In Turkish literature, forty hadiths in verse were written in Persian as well as forty hadiths in Turkish. As a matter of fact, our poets such as İdris-i Bitlisi, Uzun Firdevsi and İznikli Selami wrote forty hadiths in Persian verse. Yusuf Nuri Efendi is one of our poets who took Mollo Jami as an example and wrote forty hadiths in Persian verse. Nuri's Persian verse translation of forty hadith consists of a prose preface and the translation of forty hadiths in two couplets. In this study, Nuri's

* Dr. Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Fars Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul/Türkiye, e-posta: cetinkaska@hotmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1168-5522>.

translation of forty verse in Persian, dated 953/1585, which is in the Lala İsmail Collection of the Suleymaniye Manuscripts Library (nr. 31, 1b-9b), will be discussed for the first time, the work will be written in Persian and translated into Turkish.

Keywords: Yusuf Nuri Efendi, forty hadiths, verse forty hadiths, Persian forty hadiths.

Giriş

Kırk hadisler, Hz. Peygamber'in kırk hadisi ve bu hadislerin detaylı bilgilerinden oluşan derlemelerdir. Bir yönüyle dinî, diğer bir yönüyle edebî özellik arz eden kırk hadisler, klasik edebiyatımızda siyer, hilye, mevlid, megâzî, mirâciye, maktel gibi dinî türler içerisinde en çok işler olanıdır. Asırlar boyunca yazar ve şairlerimiz tarafından büyük teveccühe mazhar olmuş ve büyük gelişme göstermiştir. Şekil bakımından manzum, mensur ve manzum-mensur şeklinde kaleme alınmıştır. Billhassa hicri ikinci yüzyıldan itibaren yaygınlaşan kırk hadis, hadis-i erbain, çihl hadîs, tercüme-i hadîs-i erbain, erbain ve hadisü'l-erbaîn adlarıyla anılmıştır. Kırk hadis dinî, edebî ve ahlakî özellikleriyle Arap, Fars ve Türk edebiyatında önemli bir tür haline gelmiştir. Mensur kırk hadislerin bir kısmı tercüme, bir kısmı ise şerhtir, ancak manzum kırk hadisler genellikle tercümedir ve bu tercüme bir kıt'a ile yapılır ve kıt'adan önce hadis metnine yer verilmektedir. Arapça ve Farsça kırk hadis tercümeleri daha çok mesnevi ve kıt'a nazım şekilleriyle kaleme alınmıştır. Manzum kırk hadislerde daha çok aruzun "fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün", "fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün", "müfte'ilün müfte'ilün fâ'ilün" vezinleri kullanılmıştır (Karahan, 1954, s. 5-136; Canım, 2010, s. 94-101; Akkuş, 2006, s. 126-127; Pala, 2005, s. 270-71; Kaplan, 2021, s. 171-194; Yüceer, 2020, s. 11-24; Kaska, 2020, s. 151-162; Söylemez, 2017, s. 1-13).

Zamanla İslam edebiyat ve tefekkürünün temel türlerinden biri haline gelen kırk hadis türü, Hz. Peygamber'in müjdesine nail olmak, Hz. Peygamber'in şefaatine kavuşmak, okuyanların hayır duasını almak, hastalıklardan kurtulmak ve şifa bulmak, öldükten sonra dua ve rahmetle anılmak, cennete girmek, âlimler zümresinde yazılmak, şehitler zümresinde haşrolmak gibi sebeplerden dolayı kaleme alınmıştır. Bazı âlimler tasavvufî mahiyetteki kırk rivayeti farklı metotlarla bir araya getirmiş, bazıları da itikad, ahlak ve nefis terbiyesi, zühd, ibadet ve Kur'ân sûrelerinin faziletleri, fıkıh ve ahkam, ahiret, zikir ve dua gibi konularda hadis derlemişlerdir. Ayrıca vaaz, Allah sevgisi, kadılık ve değeri, Resûlullah'a salavat getirme, Allah'a övgü, Medine'nin fazileti, Allah'ı zikir gibi mevzularda da kırk hadis derlenmiştir. Arapça 250'den fazla ve Farsça 50'ye yakın kırk hadis olduğu tespit edilmiş, ancak Türkçedeki kırk hadisler sayıca diğer milletlerinkinden daha fazladır. Arap edebiyatında kırk hadisler daha çok mensur yazılmıştır, bunun nedeni ediplerden ziyade meşâyih ve ulemâ tarafından yazılmış olmasındandır. İran'da bu türe edip ve şairler ilgi gösterdiği için daha çok manzum yazılmıştır. Türkçede ise ilmiye sınıfına mensup kişiler bu türü mensur ve şairler manzum kaleme almıştır. Türk edebiyatında kırk hadis tercüme ve şerhlerine önem verilmiş, Kemâl Ümmî, Hazînî, Usûlî, Melâmî Dede, Merdümî, Hilâlî, Lutfî, Ali Şîr Nevâî, Şeyhî, Hikmet, Rihletî, Ahter, Fuzûlî, Nev'î, Âşık Çelebi, Nâbî, Hâkânî, Ankaralı İsmâil Rûsûhî, Hüseyin Remzî, Bursalı İsmail Hakkı, Müstakimzâde Sâdeddin, Osmanzâde Tâ'ib, İdrîs-i Bitlisî, Uzun Firdevsî ve İznikli Selâmî gibi isimler bu konuda eser kaleme almıştır. Müslüman milletler içinde en çok manzum kırk hadis Türkçe yazılmıştır (Yıldırım, 2000, s. 98-190; Kandemir, 2002, s. 567-70; Yıldız, 2011, s. 127-150; Canım, 2010, s. 94-101; Akkuş, 2006, s. 126-127; Kaplan, 2021, s. 171-194; Avcı, 2016, s. 1-32; Koçyiğit, 1992, s. 113-14; Yüceer, 2020, s. 57-62).

Yusuf Nûrî Efendi

Asıl adı Yusuf olan bu şairin nerede doğduğu belli değildir. Bir süre Mısır kadısı Arab-zâde Abdülbâkî Çelebi'nin hizmetinde bulunmuş daha sonra danışmend olmuş ve Rüstem Paşa'nın himayesine girmiştir. Âşık Çelebi onun Mahmud Paşa'ya müderrislik yaptığını da dile getirmiştir. Rüstem Paşa'nın himayesindeyken kethudâlar ona gereken ilgiyi göstermemiş, bazen seferlere katılması istenmiş bazen de bazı yerlerin iltizâmını toplamaya memur edilmiştir. Ancak bu vazifeler bile Rüstem Paşa'nın nazarını celp etmesine yardımcı olmamış ve bunun üzerine kendisini esrar ve afyona vermiş, afyon ve esrar içenlerle yoldaş olmuştur. Bu vaziyetten kurtulmak için evlenmiş, ancak bu da fayda etmemiştir. Daha sonra hanımı ile birlikte Mısır'a gitmiş ve orada öldüğü rivayet edilmiştir. Mısır'da ne kadar kaldığı ve ne zaman öldüğü konusunda bilgi yoktur. Bu eserini 993/1585'te bitirdiğini söylediğine göre bu tarihten sonra öldüğünü söylemek mümkündür. Şiir, inşa, tarih düşürme ve muammada usta olduğu söylenen Nûrî'nin tezkirelerde tarih düşürme ve gazelleri bulunmaktadır, ancak kaynaklarda eserleri hakkında bilgi yoktur. Ulema ve ehl-i ilim tayfasından olan Nûrî şiir ve kitâbet ile meşgul olmuştur. Hayreddin Paşa, İstanbul'da Kâşikâri hamamını yaptığı zaman Nûrî bir beyit söylemiş ve o beyti Ali Sultan'a hatt-ı celî ile yazdırıp, getirip hamamın kapısına asmıştır. Âşık Çelebi bu beyitte bir rubâî ile karşılık vermiş, ancak Nûrî buna gücenip, Âşık Çelebi'ye çok kötü sözler söylemiştir. Nûrî'nin afyon ve esrar konusunda darb-ı mesele konu olduğu ve esrar içen Seyyid Mahmûd Sayrânun'a arkadaş olduğu da söylenmiştir (Latîfî, 2000, s. 550; Âşık Çelebi, 2010, s. 902; Kınalı-zâde, 2014, s. 1005; Şemseddin Sâmî, 1314, s. 4816; Mehmet Nâil Tuman, 2001, s. 1107).

Yazmanın Özellikleri

Yapılan kütüphane taramalarında Nûrî'nin Farsça manzum kırk hadisinin sadece bir nüshası tespit edilebilmiştir. Bu nüsha Süleymaniye Kütüphanesi Lala İsmail Efendi Koleksiyonu'nda yer almaktadır: Bu nüshanın hattı talik, istinsah tarihi 955, demirbaş numarası 00031, istinsah yeri Şam, ebadı 255x135-160x93 mm, varak sayısı 9, satır sayısı 12 ve kâtibi belli değildir. Eserdeki hadisler mavi, siyah ve kırmızı, metin ise siyah mürekkeple yazılmıştır. Nüshanın cildi mukavva siyah, cetveller ise yeşil renklidir. Haşiyesinde herhangi bir yazı yer almayan nüshanın 1a varağında "tercüme-i erbaîn-i Nûrî Efendi" ibaresi ile "hasbeten-li'llahî tealâ merhum Lala İsmail Efendi'nin teberrüken cennet-mekân firdevs-âşiyân Sultan Abdülhamid Han -tâbe serâhu- hazretlerinin kütübhânelerine vakf eylediği kütüb-i nefisedendir" şeklindeki yazılı bir mühür bulunmaktadır. Bu eserin bulunduğu nüshada Peygamberimiz'in adlarının şerhi (10b-13a) ile Hz. Ali'nin Arapça sözlerinin Farsça manzum çevirisi (13b-15a) de yer almaktadır. Bunların kim tarafından yazıldığı konusunda bilgi yoktur.

Nüshanın başı:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي صَظْفَى الْمُقْرِبِينَ مِنَ الْعَوَالِمِ...

Nüshanın sonu:

در شام جنت مشام به برکت سید الانام علیه الصلوة والسلام به قلم آمد فی رجب الحرام سنه 995

Nûrî'nin Kırk Hadisi

Neşrini gerçekleştirdiğimiz bu kırk hadiste müellif hamdele ve salveleden sonra bu eseri berekete vesile olması, saadete kavuşmak, ibadet sevabı almak, Allah'ın rızasını kazanmak ve Peygamber'in şefaatine nail olmak için Farsça manzum olarak kaleme almaya karar verdiğini beyan etmiştir. Müellif daha sonra kırk hadis derleme faaliyetinin ilham kaynağı olan hadisi ve bu hadis ile ilgili üç rivayete yer vermiştir: "Hazreti Peygamber (s.a.v) bir hadisinde "Her kim benim hadislerimden kırk tanesini öğrenip, başkalarına

da öğretirse, kıyamet gününde Allah onu bilginler ve fakihler arasında diriltsin." demiş, başka bir rivayette "Allah onu fakih ve âlim olarak hasreder" denilmiş, bir rivayette "Kıyamet günü ben o kimse için şahit ve şefaathçi olurum" denilmiş ve diğer bir rivayette ise "Ona, cennetin kapılarından hangisinden istersen gir!, denilir" buyrulmuştur." (Feyzü'l-Kadîr, 6/119). Nûrî bu hadisin ifade ettiği müjdeye nail olmak için bu kırk hadisi derleme meşakkatine giriştiğini, kendisinden önce yaşayan büyük zatların ve dönemin âlimlerinin farklı konularda birçok manzum ve mensur kırk hadis derlediklerini ifade etmiştir. Nûrî, Hz. Peygamber, ailesi, ashâbı ve şerefli ümmetinin faziletleri ve menkıbeleri hakkında eserini derlediğini beyan etmiş ve bu derlemenin kolay ezberlenmesi için manzum yazıldığını belirtmiştir. Nûrî derlediği bu eser sayesinde medreseye yeni başlayan çocukların itikat ve imanlarını takviye edeceklerini, bu hadisleri ezberlemekle fazilet sahibi olacaklarını, ufak çocukların bu hadisleri ezberlemekle sünnet ehli itikatlarını sağlam hale getireceklerini ve bid'alardan kaçınacaklarını "Küçük yaşta ilim öğrenmek, taşa yazı nakşetmek / kazımak gibidir." (Câmiu's-sagîr, 1/254) hadisini delil getirerek ifade etmiştir.

Nûrî kısa hadisleri seçtiğini, bu hadislerin ipe dizilen inciler gibi olduğunu, birçok faziletli hikmete sahip olduğunu, Peygamber ve ashâbının vasıflarını aşikâr bir şekilde ifade ettiğini dile getirmiştir. Eserin mukaddimesi mensur yazılmış ve mukaddimenin sonunda bir rubâiye yer verilmiştir. Eserde kırk adet hadis, ikişer beyitlik kıt'alar halinde Farsçaya manzum olarak çevrilmiştir. Bu türden yazılmış olan birçok eserin aksine eserde hâtime bölümü yoktur. Müellif tanzim edilen kırk hadislerin birçoğunda olduğu gibi eserini *fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün* kalıbı ile kaleme almıştır. Eserde aruzun bütün beyitlere başarılı bir şekilde tatbik edildiği görülmektedir. Şair aruzu kullanma yönüyle başarılıdır. Mukaddime bölümünde secilerle yüklü, ağır bir dil ve sanatkârane bir üslup hâkimdir. Müellif ilk önce hadislerin Arapça metinlerini vermiş, daha sonra bunların ikişer beyitlik kıt'alar halinde tercümelerine yer vermiştir. Mukaddimenin aksine ana metin toplumsal fayda ve öğreticilik ön planda tutulduğu için samimi bir üslup ve sade bir dil ile yazılmıştır. Çalışmamızın konusunu teşkil eden nüsha, eserin yazılışından iki yıl sonra yani 995/1586'da haram aylardan Receb ayında Şam'da istinsah edilmiştir. Eserin Farsça metni ve tercümesi:

جهل حدیث نبوی

بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لله الذي صطفى المقربين من العوالم والصلوة والسلام على السيد الفاتح الخاتم و على آله واصحابه المستجمعين الفضائل و المكارم و بعد: مخفى نماند که درین اوقات با برکات این کمینه به میقدار و ذره خاکسار خواست که وسیله سازد و سببی پردازد که موجب رضای رحمن و تقرب سید الکوان گردد پس اربعینی از احادیث شریفه خواجه دنیا و دین و رحمة للعالمین سید عالم و اشرف بنی آدم شفیع روز جزا حضرت محمد مصطفی علیه من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها جمع نمود. ترجمه آن را به فارسی دری نظم کرد که این سعادت باشد فوق السعادات و طاعتی اکرم العبادات و در حدیث شریف علی مصدره الصلوة والسلام واردست که من حفظ علی امتی اربعین حدیثا ینتفعون بها فی امر دینهم، بعنه الله یوم القیامة فقیها عالما و در روایتی دیگر آمده که بعنه الله یوم القیامة فی رزمة الفقهاء و العلماء و در روایتی دیگرست که کنت له یوم القیامة شافعا و شهیدا و در روایتی دیگر مذکور است که قیل لها ادخل من ای ابواب الجنة سنت لاجرهم به این امید و توقع ان نعمت جاوید در ترتیب آن به دل و جان کوشید و چون احادیث اربعینی بسیار و زیاده از شمار اکابر سلف و علمای خلف رحمهم الله تعالی جمع نموده اند و بعضی ترجمه آنرا نثر و جمعی نظم فرموده و هر یک به معنی دیگر قاصد بوده این عاجز لایق جنان دید که چهل حدیث شریف را که در فضائل و مناقب رسول صلی الله علیه و سلام و آل و اصحاب مکرم رضی الله عنهم و امت عالی همت او باشد مرتب کند و چون ترجمه آن منظوم باشد به جهت حفظ اسهل است و در ضبط اکمل و منتهی را باعث تذکر فضائل ایشان است و مبتدی را مقوی عقیده و ایمان و اطفال را حفظ آن سبب رسوخ اعتقاد اهل سنت و موجب اجتناب از بدعت که العلم فی الصغر، کالتقش فی الحجر و آنچه از احادیث شریفه که الفاظ آن مختصر تر بود گزیده و چون در مکنون برشته وصل کشیده و گرنه در فضائل هر یک خبر پر اثر بسیار واردست که زیادتى فضل از آنها ظاهر و کثرت شرف باهر و استعین بالله و رسوله و اترجى بقبوله.

Nebevî Kırk Hadis

Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla. Âlemler içerisinde kendisine yakın olacak dostlar seçen Allah'a hamd; (nübüvvet nurunu) açıp kapayan Efendimize, onun kerem ve faziletleri kendisinde toplayan aile ve ashâbına salât ve selam olsun. Gizli kalmasın ve bu zamanda berekete

vesile olsun diye bu hakir ve zelil kul, rahman ve rahim olan Allah'ın rızasını kazanmak ve Hz. Peygamber'in şefaatine nail olmak için dünya ve dinin efendisi, rahmet vesilesi, âlemin seyyidi, insanların en şerefli, ceza gününün şefahtçisi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.v)'in latif hadislerinden oluşan bir kırk hadis derlemeye niyetlendi. Saadette kavuşmak ve ibadet sevabı almak için bu kırk hadisi Farsça olarak yazdım. Hazreti Peygamber (s.a.v) bir hadisinde "Her kim benim hadislerimden kırk tanesini öğrenip, başkalarına da öğretirse, kıyamet gününde Allah onu bilginler ve fakihler arasında diriltsin." demiş, başka bir rivayette "Allah onu fakih ve âlim olarak hasreder" denilmiş, bir rivayette "Kıyamet günü ben o kimse için şahit ve şfaatçi olurum" denilmiş ve diğer bir rivayette "Ona, cennetin kapılarından hangisinden istersen gir!, denilir" buyrulmuştur, sonuç olarak bu ebedi nimetin müjdesine nail olmak için bu kırk hadisi tertip etme meşakkatine giriştim. Daha önceki dönemlerde yaşayan büyük zatlar ve dönemin âlimleri birçok kırk hadis derlemiştir. Onların tercümelerinin bazısı manzum bazısı da mensur olarak yazılmıştır, ancak herkes farklı bir konuda eserini oluşturmuştur. Bu hakir kul da Hz. Peygamber (s.a.v), ailesi, ashâbı ve şerefli ümmetinin faziletleri ve menkıbeleri hakkında latif bir kırk hadis derlemeyi uygun gördü. Bu kırk hadis kolay ezberlensin diye manzum yazıldı. Bu mükemmel ve kusursuz hadisleri ezberlemekle fazilet sahibi olunabilir. Medreseye yeni başlayan küçükler bu hadisleri okumakla akaid ve imanlarını kuvvetlendirebilir, ufak çocuklar bunları ezberlemekle sünnet ehli itikatlarını sağlam hale getirebilir ve bi'datlardan içtinap edebilirler. Hem hadisi şerifte şöyle denilmiş: "Küçük yaşta ilim öğrenmek, taşa yazı nakşetmek/ kazımak gibidir." Özellikle kısa olan ve ipe inci gibi dizilen hadisler seçilmiştir. Bu hadislerin her birisinde birçok faziletli hikmet bulunmaktadır. Bu hadislerdeki faziletler açık ve aşikâr bir şekilde Hz. Peygamber'in vasfını beyan etmektedir (Erbaîn, 31, vr. 1b-2b).

رباعی

(مفعول مفاعيل مفاعيل فعولن)

در فضل رسول آل و اصحاب کرام
سازد بهمین یک اربعین کار تمام

نوری جو نمودی اربعینی انجم
امید که در طلب خداوند ترا

Rubâî

Ey Nûrî, mademki Hz. Peygamber ve ashâb-ı kirâmın faziletleri hakkında bir kırk hadis yazdın

İnşallah yüce Allah bu kırk hadis vesilesiyle senin muradına düşeni sana nasip eder (Erbaîn, 31, vr. 2b).

أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللَّهُ نُورِي

(فاعلاتن مفاعيلن فعولن)

آفریدست در زمان قدیم

جامع خلق خوب و خلق عظیم

اولین چیز را که حضرت حق

هست آن نور پاک من که بود

"Allah'ın ilk yarattığı (şey) benim nurumdur." (İsmâil b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ, 1/265-266)

Hazreti Hakk'ın eski zamanda yarattığı ilk şey,

Büyük ve eşsiz olan Allah'tan hâsıl olan pâk nurumdur. (Erbaîn, 31, vr. 2b)

نُورِي لَمَّا خَلَقْتُ الْاَفْلَاقَ

(فاعلاتن مفاعيلن فعولن)

که خدا گفت با پیمبر پاک

من نمی آفریدم این افلاک

نقل اندر حدیث قدسی هست

گر نبودی وجود تو باعث

"Sen olmasaydın kâinatı yaratmazdım." (İsmâil b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ, 2/ 164)

Kutsî hadiste şöyle nakledilmiş: Allah, pâk Peygamber'e şöyle dedi:

Eğer senin varlığın sebebiyle olmasaydı, ben bu kâinatı yaratmazdım. (Erbaîn, 31, vr. 2b)

أَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ وَلَا فَخْرَ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

اشراف و اکمل فریقین گفت
وین نگویم برای فخر جهان
که منم سید نبی آدم
بلکه زین شکر حق کنم هر دم

"Ben, Âdem oğlunun efendisiyim. Bunu söylemem övünmek değildir." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2546)

Kudret sahibi kâmil ve ulvî şöyle dedi: Ben Âdem peygamberin efendisiyim.

Bunu cihan övgüsü için söylemiyorum belki bununla her zaman Allah'a şükrediyorum. (Erbaîn, 31, vr. 3a)

آدَمَ وَ مَنْ دُونَهُ تَحْتَ لَوَائِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

آدم و هر که هست مادونش
همه زیر لوای من باشند
در قیامت چو خلق جمع آیند
زیر آن سایه خوشن بیاسایند

"Âdem de diğerleri de kıyamet günü benim sancağımın altındadır." (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2546)

Âdem ve var olan herkes kıyamet günü bütüin mahlûkat gibi toplanacak.

Herkes sancağımın altında bulunacak, çünkü o güzel gölgenin altında huzur bulacaklar. (Erbaîn, 31, vr. 3a)

أَنَا دَعْوَةُ أَبِي إِبْرَاهِيمَ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

من که مبعوث گشته ام از حق
از خدا خواسته مرا بقدم
پدرم حضرت خلیل الله
تا شوم رهنمای هر گمراه

"Ben, babam İbrâhim'in duâsıyım" (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 4/ 127)

Ben Allah tarafından babam Hazreti İbrahim'in duasıyla gönderildim.

O, Allah'tan her yolunu kaybedene yol göstermem için beni yaratmasını istedi. (Erbaîn, 31, vr. 3a)

أَنَا أَكْثَرُ الْأَنْبِيَاءِ تَبَعًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

من ز فضل خدای بخشنده
از جمیع پیامبران سلف
بیشتر امت و تبع دارم
در قیامت چو حق شود یارم

"Kıyamet gününde ümmeti en fazla olan peygamber ben olacağımı ümit ediyorum." (Müslim, Fezâil, 1)

Ben bağışlayan Allah'ın faziletiyle daha fazla ümmet ve cemaate sahibim.

Çünkü kıyamet gününde Allah benden önceki peygamberlerden ziyade bana yardım edecek. (Erbaîn, 31, vr. 3b)

أَنَا أَفْصَحُ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

من به وقت کلام و گاه حدیث
افصحم از جمیع عرب و عجم
فصحا گر چه بیحد ندولی
من از ایشان بسی فصیح ترم

“Ben Arab’ın ve Acem’in en fasihiyim (en açık, anlaşılır konuşuyum)” (Ferrâ, Şerhü’s-Sünne, 4/202)

Ben kelam etmek ve hadis söylemek noktasında bütün Arap ve Acem’in en fasihiyim.

Fasihler güzel konuşmak noktasında mahir olsa da ben onlardan daha fasih konuşurum. (Erbaîn, 31, vr. 3b)

الْجَنَّةُ مُحَرَّمَةٌ عَلَى الْإِنْبِيَاءِ حَتَّى ادْخُلُوهَا

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

جنت جاویدان حرام بود
بر جمیع پیامبران خدا
تا که داخل شوم من اول بار
بعد از آن دیگران روند آنجا

“Ben cennete girene kadar cennet nebûlere haramdır.” (Muhammed Bâkır, Bihârü’l-Envâr, 8/136)

Allah’ın peygamberlerine ebedi cennet haramdır.

Çünkü ilk önce ben oraya gireceğim daha sonra diğerleri. (Erbaîn, 31, vr. 3b)

الْفَقْرُ فُخْرِي وَ بِهِ أَفْتَحُرُ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

فقر فخر منست در دنیا
راحت من ازان بود نه ملال
افتخارم به فقر می باشد
نه چو جاهل به جاه و مال و منال

“Fakirlik benim iftiharımdır, onunla övünürüm.” (Muhammed Bâkır, Bihârü’l-Envâr, 69/32)

Fakirlik dünyada benim iftiharımdır. Huzurum üzüntüden değil de ondandır.

Cahil gibi makam, mal ve mülk ile değil de fakirlikle iftihar ederim. (Erbaîn, 31, vr. 4a)

الناس يحتاجون إلى شفاعتي يوم القيامة حتى إبراهيم

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

مردمان دو کون محتاجند
روز محشر سوی شفاعت من
پدرم نیز خواهد ابراهیم
آن شفاعت ز من طلب کرده

“Kıyamet gününde insanlar benim şefaatiye muhtaçtır, hatta İbrahim (a.s) bile.” (Müslim, Müsâfirîn, 273)

İki cihanın insanları mahşer günü şefaatiye muhtaçtırlar.

Babam İbrahim bile benden o şefaati talep edecek. (Erbaîn, 31, vr. 4a)

أولى النَّاسِ بِى يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَكْثَرُهُمْ عَلَى صَلَاةٍ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

امتانم احص و اقربشان
در قیامت به من شوند کسان
که ز اخلاص بیشتر صلوات
می فرستند بر من از دل و جان

“Kıyamet günü, bana en yakın insanlar, bana en çok salâvat getirenlerdir.” (Dâvud, Vitri, 21)

Kıyamet günü bana en yakın olacak ve en muteber bileceğim kimseler,

Candan ve gönülden ihlas ile bana daha çok salavat getirenlerdir. (Erbaîn, 31, vr. 4a)

مَنْ صَلَّى عَلَيَّ وَاجِدَةً صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ عَشْرًا

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

هر که از صدق یک صلوة بمن
حق تعالی ز لطف و صلوات
می فرستد همان زمان بخواب
بهمان کس دهد به صد اطناب

"Kim bana bir kere salât ederse; Allah Teala ona on salât eder." (Dâvud, Vitir, 26)

Her kim sadık bir gönül ile bana uyku vaktinde bir defa salavat getirirse,

Yüce Allah lütuf ve keremiyle o kişiye yüz salavat getirir. (Erbaîn, 31, vr. 4b)

أَمْ يَدْخُلُ النَّارَ مَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

به جهنم نمی شود داخل
هر که ببیند مرا بخواب دمی
جاودان در بهشت خواهد بود
مه عجب دولتیش روی نمود

"Beni rüyada gören, cehenneme girmez." (İbn Asâkir, Târîhu Medîne, 438)

Her kim beni uykuda bir lahza görse, talihî yaver gider,

Asla cehenneme gitmez ve cennette ebedi olarak kalır (Erbaîn, 31, vr. 4b)

مَنْ رَأَى فَقَدْ رَأَى الْحَقَّ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

هر که در خواب دید طلعت من
زانکه آن خواب نیست شیطانی
هست آن خواب او پسندیده
هر چه در خواب دیده حق دیده

"Beni gören Hakk'ı görmüştür." (Buhârî, Tab'ir, 10)

Her kim uykuda simamı görürse, onun o uykusu beğenilmeye değerdir.

Çünkü o uykuda bir şeytan yok ve o uykuda görülen her şey Hakk'tır (Erbaîn, 31, vr. 4b).

مَنْ زَارَ قَبْرِي وَجَبَتْ لَهُ شَفَاعَتِي

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

هر که qibr mera ziyaret کرد
واجب آمد شفاعتم او را
از ره صدق و از ser اخلاص
که کنم بهر او شفاعت خاص

"Kim benim kabrimi ziyaret ederse, onun için şefaati vacip olur." (Münâvî, Feyzü'l-Kadîr, 6/140)

Her kim benim kabrimi ihlasla ve samimiyetle ziyaret ederse,

Ona şefaati vacip olur ve ona özel olarak şfaat ederim (Erbaîn, 31, vr. 5a).

اصحابی كالنجوم بايهم اقتديتم

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

جمله اصحاب من به راه هدی
گر کنید اقتدا بهر یکسان
چون بخواهند از صغار و از کبار
از هدایت شوید برخوردار

"Ashâbım yıldızlar gibidir. Hangisine tâbi olsanız hidayete erersiniz." (Beyhakî, Medhal, 164)

Bütün ashâbım, ister büyük ister küçük olsun hepsi doğru yolu gösteren birer rehberdir.

Eğer birbirlerinden farksız olan onların izinden giderseniz, hidayete erersiniz (Erbaîn, 31, vr. 5a)

حُبُّ أَبِي بَكْرٍ وَ شُكْرُهُ وَاجِبٌ عَلَى كُلِّ أُمَّتِي

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

حب بویکر و شکر او دایم هست بر جمله امتم واجب

زانکه از سعی و صدق او اسلام شده بر دین کافری غالب

“Hz. Ebu Bekir (r.a)’ı sevmek ve ona teşekkür etmek ümmetime vaciptir.” (Müttakî, Kenzü’l-Ummâl, 373)

Ebû Bekir’i sevmek ve ona şükretmek daima bütün ümmetime vaciptir.

Çünkü onun gayreti ve sadakatiyle İslam kafirlerin dinine galip geldi (Erbaîn, 31, vr. 5a).

النَّاسُ كُلُّهُمْ يُحَاسِبُونَ إِلَّا أَبَا بَكْرٍ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

مردمان را تمام اندر حشر بهر دنیا حساب باید داد

جز ابوبکر کو خلاص بود وز حساب و کتاب شد آزاد

“Ebû Bekir dışındaki bütün insanlar hesaba çekilecek.” (İbn Kesîr, en-Nihâye, 1/262)

Kurtuluşa eren, hesap ve kitaptan müstağni olan Ebû Bekir’den başka,

Haşirde bütün insanlar, dünya için hesaba çekileceklerdir (Erbaîn, 31, vr. 5b).

أَنْتَ عَتِيقُ اللَّهِ مِنَ النَّارِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

گفت پیغمبر خدا روزی به ابوبکر آن عتیق الله

که تو آزاد کرده حقی ز آتش دوزخ و عقوبت و چاه

“Sen Allah’ın cehennemden âzat ettiği (atîk) kimsesin.” (Tirmizî, Menâkıb, 16)

Bir gün Allah’ın Peygamberi atîkullâh olarak anılan Ebû Bekir’e şöyle dedi:

Allah seni cehennem ateşinden, azaptan ve kederden azat etti (Erbaîn, 31, vr. 5b).

أَرْحَمُ أُمَّتِي بِأُمَّتِي أَبُو بَكْرٍ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

ارحم امتم بامت من جز ابوبکر نیست کس بیقین

یعنی او از همه رحیم ترست بر سر امتم ز قوت دین

“Ümmetim içerisinde, ümmetime karşı en merhametli olanı Ebû Bekir’dir.” (Tirmizî, Menâkıb, 32/3790)

Şüphesiz ümmetim içinde ümmetime merhamet eden Ebû Bekir’den başkası değildir.

Yani o herkesten daha merhametlidir ve ümmetimin başındaki din azığıdır (Erbaîn, 31, vr. 5b).

لَوْ كَانَ بَعْدِي نَبِيٌّ لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

گر پس از من پیغمبری می بود که شود هادی خواص و عوام

خود به تحقیق آن عمر بودی این خطاب آن امام کرام

“Benden sonra peygamber gelseydi Ömer olurdu.” (Tirmizî, Menâkıb, 48)

Eğer benden sonra avam ve havasa doğru yolu göstermek için bir peygamber gelseydi.

Kesinlikle güzel konuşan ve keramet sahibi İmam Ömer’in kendisi olurdu (Erbaîn, 31, vr. 6a).

عُمَرُ سِرَاجُ أَهْلِ الْجَنَّةِ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

چون به جنت روند خلق عمر
کند اهل بهشت را انور
بود آنجا چراغ اهل بهشت
نور آن تقید ای پاک سرشت

"Ömer, cennet ehlinin kandilidir." (Süyûtî, Câmi 'u's-Sagîr, 2/5609)

Halk cennete gidince, cennet ehlinin kandilinin Ömer olduğunu görecek.

Ömer cennet ehlini aydınlatır, çünkü nuru yaratılıştan ileri gelmekte (Erbaîn, 31, v.6a).

الْحَقُّ بَعْدَى مَعَ عُمَرَ حَيْثُ كَانَ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

حق بود با عمر بهر چیزی
کار دنیا و دین و قول و عمل
بعد من کو در آن بود الحق
همه از وی به حق بود مطلق

"Benden sonra Ömer nerede ise hak oradadır." (Süyûtî, Câmi 'u's-Sagîr, 3/415)

Benden sonra her şeyde gerçekten Ömer neredeyse hak oradadır.

Din ve dünya işleri, söz ve amel ondan hâsıl olan her şey kesinlikle hak iledir (Erbaîn, 31, vr. 6a).

إِنَّ الشَّيْطَانَ يَفْرُقُ مِنْ عُمَرَ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

شد به تحقیق و راستی ثابت
سخت می ترسد از عمر همه وقت
آنکه شیطان با غرور رجیم
دارد از وی همیشه خوف عظیم

"Şüphesiz şeytan Ömer'den kaçır." (Müslim, Fezâil, 6)

Araştırma ve tahkik ile sabittir ki gururu nedeniyle recmedilen şeytan,

Ömer'den her vakit çok korkmakta ve ondan daima çok ürkmektedir (Erbaîn, 31, vr. 6b).

حُبُّ أَبِي بَكْرٍ وَ عُمَرَ اِيْمَانٌ وَ بَعْضُهُمَا كُفْرٌ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

حب بویکر هست و حب عمر
بغض ایشان دگر یقین کفرست
بر همه واجب آنکه ایمانست
باقض هر دو اهل خذلان است

"Ebu Bekir ile Ömer'i sevmek iman, bunlara düşmanlık küfürdür." (İbn Adî, el-Kâmil, 2/695)

Ebû Bekir ile Ömer'i sevmek, iman eden herkes için vaciptir.

Onlara kin gütmek kesinlikle küfürdür. Onları inkâr eden küfür ehli olur (Erbaîn, 31, vr. 6b).

خَيْرُ أُمَّتِي بَعْدِي أَبُو بَكْرٍ وَ عُمَرُ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

بهترین کسان ز امت من
آن یکی صاحبم ابوبکرست
بعد من آنکه معتبر باشد
بعد ازو دیگری عمر باشد

"Benden sonra ümmetimin en hayırlısı Ebu Bekir ve Ömer'dir." (Müttakî, Kenzü'l-'Ummâl, 10/550)

Benden sonra ümmetimin içindeki en iyi ve en muteber kimseler,

Biri sahibim Ebû Bekir, ondan sonra diğeri de Ömer'dir (Erbaîn, 31, vr. 6b).

عُثْمَانُ مِنْ أَشْبَاهِ أَصْحَابِي بِي خَلْقاً

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

در میان صحابه ام عثمان
به من از دیگران شبیه تر اوست
وین شباهت به من ازان دارد
که چو خلقتش جمیع خلق نکوست

"Ashâbımın arasında ahlâkı bana en çok benzeyen Osman'dır." (Müttakî, Kenzü'l-'Ummâl, 137)

Ashâbım içinde Osman bana diğerlerinden daha çok benzemektedir.

Bana benzemesi şundandır, çünkü ahlakı bütün iyi huylardan müteşekkildir (Erbaîn, 31, vr. 7a).

أشدّ امتی حیاء عثمان بن عفان

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

پر حیاءتر کسی ز امت من
او خود عثمان ابن عفان است
که ملایک ازو کنند حیا
شیخ دین پرور سر شهدا

"Ümmetimin içinde hayâ bakımından en ilerisi Affân b. Osman'dır." (Buhârî, Câmiu's-Sahîh, 1002)

Ümmetimin içinde daha edepli ve meleklerin kendisinden hayâ ettiği kimse,

Dinin önderi ve şehitlerin rehberi Osman b. Affân'dır (Erbaîn, 31, vr. 7a).

عُثْمَانُ أَحَبُّ أُمَّتِي وَ أَكْرَمُهَا

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

هست عثمان میان امت من
هم گرامی ترین ایشانست
بر همه در حیا و شرم زیاد
وین حیا و کرامتش حق داد

"Osman, ümmetimin en hayâlısı ve cömerdidir." (Süyûtî, Câmi 'u's-Sagîr, 1172)

Ümmetimin içinde herkesten daha edepli ve hayâlı kimse Osman'dır.

Ümmetimin en saygıdeğeri Osman'dır, bu saygınlık ve hayâyı Allah ona bağışladı (Erbaîn, 31, vr. 7a).

إِنَّمَا نُشَبِّهُ عُثْمَانَ بِأَبِينَا إِبْرَاهِيمَ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

می نمایم راستی تشبیه
به بزرگی که انبیا را او
در صفات حمیده عثمان را
پدرست و خلیل یزدان را

"Biz Osman'ı ancak atamız İbrahim'e benzetiriz." (Muhammed Bâkır, Bihârü'l-Envâr, 12/256)

Biz gerçekten Osman'ın beğenilen sıfatlarını ve büyüklüğünü,

Peygamber olan ve iyiliği ile bilinen atamız İbrahim'e benzetiriz (Erbaîn, 31, vr. 7b).

عَلِيٌّ مِنِّي وَ أَنَا مِنْهُ

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

علی از من بود من از علیم
من و او چون همه ز یک تنیم
نیود اندرین سخن ربیبی
نیست او را دگر چو من عیبی

"Ali bendendir, ben de ondanım." (Tirmizî, Menâkıb, 21)

Ali bendendir, ben de Ali'den, bu sözde bir kuşku yoktur.

Ben ve o herkes gibi bir tendemiz, benim gibi onda da kusur yok (Erbaîn, 31, vr. 7b).

أنا مدينة العلم و عليّ بابها

(فاعلاتن مفاعلن فعلن)

من به ملک رسالتم اکنون
از ره راستی مدینه علم
علی مرتضی بود در آن
داخل آنجا شوند از در حلم

“Ben ilim şehriyim; Ali ise kapısıdır.” (Süyûtî, Câmi ‘u’s-Sagîr, 1/415)

Ben gerçekten peygamberliğimin mülkü olan Medine’yim.

Ali Mürteza da oradadır, oraya hilim kapısından girilir. (Erbaîn, 31, vr. 7b)

من آدی علیاً فقد آذانی

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

هر که ایذا کند ز ناپاکی
علی پاک را زندانی
او خود ایذا مراد کند نه در
این بود شیوه مسلمانان

“Ali’ye eziyet eden bana eziyet etmiştir.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 3/483)

Her kim pâk olan Ali’ye bilgisizce ve cahillikle eziyet ederse,

O kendisine eziyeti talep etmiş olur ve bu da Müslümanlığın gereğidir. (Erbaîn, 31, vr. 8a)

النَّظْرُ إِلَىٰ عِبَادَةِ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

نظر از صدق و اعتقاد تمام
به علی کردن از عباداتست
زانکه روی مبارکش دیدن
باعث جمله سعادتست

“Ali’nin yüzüne nazar etmek ibadettir.” (Hür el-Âmilî, Vesilu’ş-Şîâ, 6/205)

Sıdk ve tam itikat ile Ali’ye nazar etmek ibadettir.

Nitekim onun mübarek yüzünü görmek bütün saadetlere vesiledir. (Erbaîn, 31, vr. 8a)

الْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شِبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

حسن مجتبا حسین شهید
ان دو تا شه جوان بی مانند
چون در آیند در بهشت آنجا
سید و مهتر جوانانند

“Hasan ile Hüseyin cennet ehli gençlerin efendisidir.” (Tirmizî, Menâkıb, 30/3768)

Seçkin Hasan ve şehit Hüseyin her ikisi de eşsiz gençlerin şahıdır.

Her ikisi cennete girdikleri zaman oradaki gençlerin seyyidi ve önderi olurlar (Erbaîn, 31, vr. 8a).

إِنَّ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ هُمَا رِيحَانِيَّ مِنَ الدُّنْيَا

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

هم حسن هم حسین ازین دنیا
هر دو ریحان روح من باشند
یعنی آنسان خوشم بدیشان من
که به ریحان کسی حسن باشند

“Hasan ve Hüseyin, benim dünyada kokladığım iki reyhanımdır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/288)

Bu dünyada hem Hasan hem de Hüseyin ruhumun iki reyhanıdır.

Yani reyhan gibi güzel kimseler gibi onları seviyorum. (Erbaîn, 31, vr. 8b).

أَوَّلُ مَنْ أَسْفَعَهُ لَهُ أُمَّتِي أَهْلَ بَيْتِي

(فاعلاتن مفاعلهن فعلن)

اولین کس که من ز امت خود
در قیامت کنم شفاعت او

اهل بیتم بود که از قربت بنگرم در گناه و طاعت او

“Kıyamet günü ümmetinden ilk olarak şefaath edeceğim, ehl-i beytimdir.” (Ebu'l-Mevâhib, Keşfü'l-Gumma, 1/52).

Ümmetimin içinde kıyamet günü şefaath edeceğim kimse,

Yakından günahlarına ve ibadetlerine nazar ettiğim ehl-i beytimdir (Erbaîn, 31, vr. 8b).

مَنْ مَاتَ عَلَى حُبِّ آلِ مُحَمَّدٍ مَاتَ شَهِيداً

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

هر که بیرون رود ازین عالم با دلی پر ز حب آل رسول
می رود او شهید از دنیا وان سعادت رساندش به وصل

“Kim âl-i Muhammed'in sevgisini üzere ölürse, şehit olarak ölmüştür.” (Zemahşerî, Tefsir-i Keşşâf, 4)

Her kim âl-i resulün sevgisini gönlünde besleyip bu âlemden göç ederse.

Bu dünyadan şehit olarak gider ve bu vesileyle saadete kavuşmuş olur (Erbaîn, 31, vr. 8b).

أَنْتُمْ تُتِمُّونَ سَبْعِينَ أُمَّةً أَنْتُمْ خَيْرُهَا وَأَكْرَمُهَا

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

امت ناجیه که شصت و نه اند خود شما می کنیدشان هفتاد
لیک از جمله بهترین شما وین به قرآن خدا گواهی داد

“Siz yetmiş ümmetin tamamlayıcısıdır. Siz onların en hayırlısı ve en cömerdisiniz.” (Tirmizî, Sünen, 48/ 256)

Kurtuluşa eren ümmet sayısı altmış dokuzdur. Siz kendiniz de onu yetmiş tamamlıyorsunuz.

Ancak Allah'ın gönderdiği Kur'ân'ın da şهادetiyle en hayırlısı sizsiniz (Erbaîn, 31, vr. 9a).

يَعِثُّ لَاتِمَّ مَكَارِمِ الْاِخْلَاقِ

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

من از آن گشته ام به خلق جهان باز مبعوث از سوء اخلاق
تا نمایم تمام ایشان را به جمیع مکارم اخلاق

“Ben, ancak güzel ahlâkı tamamlamak için gönderildim.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, 2/381)

Ben cihan halkına ahlak için gönderildim.

Onların tamamına iyi ahlakı öğretmek için geldim (Erbaîn, 31, vr. 9a).

خاتمه در ترجی

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

اربعین را فوایدش نوری چون محقق نموده به کمال
باش راجی ز لطف حق که زنی دست ازین اربعین مذیل وصل

Umut beslemek ile ilgili hâtime

Ey Nûrî, madem muhakkikler erbaînin faydasını kemale ulaştırdı.

Sen de Allah'ın lütfundan umutlu ol ve bu erbaîni tamama erdir (Erbaîn, 31, vr. 9a).

تاریخ اتمام این نسخه شریفه

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

این گرامی کتاب را به حساب
شود از عام هجرت نبوی

سال تاریخ آن که یاقتم نظام
هفت سال دگر هزار تمام

Bu değerli nüshanın tamamlanma tarihi

Bu değerli kitabın yazılış tarihini hesaplayarak buldum.

Nebevi hicretin bin yılından yedi yıl eksik tarihinde hitama erdi. (Yani 993/1585) (Erbaîn, 31, vr. 9b)

دعای قاریان و سامعان

(فاعلاتن مفاعلتن فعلن)

هر که این را بخواند و شنود

یا الهی و سیدی زکرم

کنش اندر همه امور مدد

سازش از امتان خاص رسول

Okuyucu ve dinleyenlerin duası

Ey Allah'ım, ey zikrimin seyyidi, her kim bunu okursa ve işittirse,

Onu resulün has şefaatine mazhar eyle ve bütün işlerinde ona yardımcı ol (Erbaîn, 31, vr. 9b).

در شام جنت مشام به برکت سید الانام علیه الصلوة و السلام به قلم آمد

فی رجب الحرام سنه 995

Bu eser cennet kokan Şam şehrinde hazreti Peygamber (s.a.v)'in inayetiyle 995 yılı, haram aylardan Receb ayında kaleme alındı (Erbaîn, 31, vr. 9b).

Sonuç

Çeşitli konularda toplanmış, kırk hadisten meydana gelen eserlere kırk hadis denilmektedir. Asırlar boyunca Türk, Arap ve İran edebiyatlarında birçok şair ve yazar hem telif hem de tercüme yoluyla kırk hadis yazmıştır. Kültür tarihimizde müstesna bir yere sahip olan bu türden eser yazarlardan biri de Nûrî'dir. Nûrî eserini Allah'ın rızasını kazanmak, insanlara yararlı olmak ve Peygamber'in şefaatine nail olmak için kaleme almıştır. 86 beytin ve mensur bir mukaddimenin bulunduğu eserde müellif açıklama yapmak yerine doğrudan doğruya hadisleri çevirmekle yetinmiş, tercüme ettiği rivayetlerin senetlerini, ravisini, sıhhati konusunda bilgi vermemiştir. Büyük ihtimalle Mollâ Câmî'nin manzum kırk hadisi taklit edilerek yazılan bu eserde müellif Arapça hadisleri Farsça manzum olarak tercüme etmekte hayli başarılı olmuştur. Nûrî, seleflerinin izinden gitmesine, tıpkı onlar gibi kırk hadis seçip, onların her birini ikişer beyitlik kıt'alarla tercüme etmesine rağmen seçtiği hadislerle onlardan ayrılmıştır.

Eserde seçilip çevrilen hadislerin büyük bir kısmı temel İslam kaynaklarına uygun görünmektedir. Mukaddimesi hariç tercümesi öğretici bir üslup ve sade bir dil ile yazılan eserde müellif, Allah'a dua etmiş, günahlarının affedilmesini istemiş, bu işi halis bir niyet ile yaptığını belirtmiştir. Müellifin seçtiği hadislerde Hz. Peygamber'in büyüklüğü, güzel ahlakı, ümmeti, ashâbı, ehl-i beyti, şefaati, fasih konuşması, Hz. Ebubekir'in dostluk ve sadakati, Hz. Ömer'in adalet ve hakkaniyeti, Hz. Osman'ın cömertliği ve iffetliliği, Hz. Ali'nin cesareti ve ilmi, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'in cennet ehli olması gibi mevzulardan bahsedilmiştir. Kolay ezberlenmesi için kısa ve manzum yazılan bu eserin medreseye yeni başlayan ve medreseyi bitiren kişiler ile çocuklara katkı sağlayacağı söylenmiştir. Hususî bir adı olmayan bu eserde bir rubâi ve 43 kıt'a yer almıştır. Eserde değişik hadisler, ayetler ve hikmetli olaylar anlatılarak konu genişletilmemiştir. Eserin yazılış düzeni; hadis metni ve bu metnin manzum çevrisinden oluşmaktadır.

Kaynakça

- Akkuş, M. (2006). *Klâsik Türk Şiirinin Anlam Dünyası Edebi Türler ve Tarzlar*. Erzurum: Fenomen Yayınları.
- Âşık Çelebi. (2010). *Meşâ'irü'ş-Şu'arâ*, (haz. Filiz Kılıç), C. 2. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yayınları.
- Avcı, İ. (2016). 16. Asır Şairlerinden Lutfî'nin Manzum Kırk Hadisi. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 1-32.
- Canım, R. (2010). *Divan Edebiyatında Türler*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kandemir, M. Y. (2002). Kırk Hadis. *DİA*, C. 25, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kaplan, Y. (2021). Muhlisî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5(1), 171-194.
- Karahan, A. (1954). *İslam-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama, Tercüme ve Şerhleri*. İstanbul: İbrahim Horoz Basımevi.
- Kaska, Ç. (2020). İdris-i Bitlisî'nin Farsça Manzum Kırk Hadisi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2), 151-162.
- Kınalı-zâde Hasan Çelebi. (2014). *Tezkîretü'ş-Şu'arâ*, (haz. İbrahim Kutluk), C. 2. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Koçyiğit, T. (1992). *Hadis Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Rehber Yayınları.
- Latîfî. (2000). *Tezkîretü'ş-Şu'arâ ve Tabsîratü'n-Nuzamâ*, (haz. Rıdvan Canım). Ankara: AKM Yayınları.
- Mehmet Nâil Tuman. (2001). *Tuhfe-i Nâilî- Dîvân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*. (haz. Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatcı), C. 2. Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Pala, İskender. (2005). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: Kapı Yayınları.
- Söylemez, İ. (2017). *Türk-İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler (İnceleme-metin)*. Doktora Tezi. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi.
- Şemseddin Sâmî. (1314). *Kâmûsu'l-Âlâm*, C. 6. İstanbul: Mihran Matbaası.
- Yıldırım, S. (2000). *Osmanlı'da Kırk Hadis Çalışmaları*. İstanbul: Osmanlı Hadis Araştırmaları.
- Yıldız, A. (2011). Sirâcî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi. *C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15(1), 127-150.
- Yüceer, M. (2020). *Hadis İlmi Açısından Osmanlı Manzum Hadis Edebiyatında Yer Alan Rivâyetler*. Doktora Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Câmiu'l-Hadîs*, <https://hadith.inoor.ir>, [Erişim tarihi: 11.03.2022].
- Hadislerle İslam*, <https://hadislerleislam.diyanet.gov.tr>, [Erişim tarihi: 11.03.2022].
- The Hadith Transmitters Encyclopedia*, <http://hadithtransmitters.hawramani.com>, [Erişim tarihi: 11.03.2022].

Nurî, Süleymaniye Yazma Eserler Kütüphanesi Lala İsmail Koleksiyonu, Nr. 31, vr. 1b-2a.

